

MIRCEA SÂNTIMBREANU

RECREAȚIA MARE

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Mircea Sântimbreanu și funcția moralizatoare a literaturii ...</i>	9
<i>Fișă biobibliografică</i>	12
<i>Referințe critice.....</i>	14

RECREAȚIA MARE

Motivarea absenței.....	19
Cai și bibilici.....	21
Mărinimie.....	24
Hamurabi	26
Necunoscute.....	28
Carnetul carnetului.....	31
Unde se varsă Nilul?.....	34
O lucrare scrisă... vorbită.....	36
Jocul culorilor	38
Contabilitate.....	41
Un șmecher la lecție	44
Tatăl, ființă necunoscută	47
Însemnări de lector	50
Obiect neidentificat.....	52
La vară o să fie cald.....	55
Istorie... veche.....	58
Desen după natură.....	60
O mare nedreptate.....	63

De ce au dispărut zmeii?	66
N-am cuvinte	68
Scrisoare pe adresa unui chiulangiu	71
Mi s-a terminat caietul.....	74
Cavalerul dreptății	77
Eu, Gică și fetița fericită.....	79
Băiatul cu semne.....	81
Dubla calitate	84
Un băiat citit	86
Autogol	88
Dărnicie.....	91
Cel mai bun prieten	93
Psihologul are dreptate	95
Superlativul.....	98
Propoziții simple	100
Post-scriptum	102
Mi se spune Fantomas	104
Revelion	106
Cheița	109
A se feri de umezeală!.....	111
O poveste plicticoasă	116
Poveste cu un cocoș.....	120
Un mamifer nevertebrat.....	123
Imaginație creatoare.....	126
Cap! Spic!	130
Se caută o greșeală!	133
Spirit de observație	138
Pe adresa unui anumit întârziat.....	142
Portretul colegei de bancă.....	146
La telefon	150
Suflețelul învață	154
O dată pentru totdeauna.....	159
Un ambițios.....	162
Un vocabular literalmente bogat.....	166
E grea geometria?	172

Demostene	176
Negustor de pești	179
Recapitulare	181
P.T.T.R.....	187
Scrisori fictive.....	190
Decembrie.....	195
Marea hotărâre	199
Între prietene	202
Cea mai interesantă acțiune	204
„Moment organizatoric“	208
Zi de vară până-n seară.....	211
Amintiri.....	214
Un visător.....	217
Dormitor în doi	222
32 de premianți	225
Păsărește.....	228
Uriașul.....	231
„Necunoscut la adresă“	237
„Voi ce aveți la română?“	243
Un amănunt.....	247
Cartofii	249
Interviu în oglindă.....	253
Cum se prinde o muscă?.....	256
S-a pierdut un orfan!.....	261
Sport, artă și istorie.....	265
Secretul	271
A fi sau a nu fi	274
O mică greșeală.....	279
Caise cu ceapă.....	287
Oameni fără imaginație.....	291
O mare rușine.....	295
Unde începe și unde se termină o durere de cap.....	301
Poștașul	305

Va-can-ța!.....	312
Goarna.....	315
Ce mai faci, bunico?	320
Tata doarme?.....	323
O temă grea.....	325
Scrisoare din Hunedoara.....	331
Vecinul	335
Elev	338

MIRCEA SÂNTIMBREANU ȘI FUNCTIA MORALIZATOARE A LITERATURII

Scriitor de literatură pentru copii, nelipsit înainte de 1989 din revistele *Cutezătorii*, *Luminița* și *Arici-Pogonici* ori din emisiunile postului național de televiziune, Mircea Sântimbreanu a intrat în conștiința publică drept simbolul creatorului de text literar dedicat educației și formării tinerilor în spiritul epocii („Epoca de Aur“, ar spune coroziv specialiștii în istoria comunismului românesc).

Alături de Dumitru Almaș, Ovidiu Zotta, Octav Pancu-Iași, Călin Gruia etc., Mircea Sântimbreanu a reinventat, pentru cultura română servită adolescenților, litera moralizatoare. Activist în Consiliul Național al Organizației Pionierilor (1966-1969), căutător și îndrumător de talente în devenire, director al Direcției Literaturii din Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Mircea Sântimbreanu este prototipul „fratelui mai mare“, al profesorului sever și indulgent, care, prin învățăminte sincere, ținea copiilor lecții de conduită cetățenească.

Președinte de onoare al Târgului de carte școlară și universitară „Gaudeamus“ (în perioada 1996-1998), proclamat, în registru ironic și autopersiflant, „cel mai mare scriitor român“ (2,04 m), „convivul simpatic și jovial, pescar amator, bun cunoscător al culiselor literare, ne-a părăsit în august 1999“, lăsând în urmă câteva cărți de succes ale literaturii pentru copii: *Recreația mare*, *Mama mamușilor mahmuri*, *Viitorule, când te-ai născut?*, *Să stăm de vorbă fără catalog*, *Extemporale și alte lucrări scrise* etc.

Într-un eseu jurnalistic, Paul Cernat propune o reexplorare a acestor proze, act ce merită „făcut, pentru ilustrarea eficienței, pentru mulți, a seducătoarei fuziuni dintre morala comunistă, reportajul școlar și convențiile fanteziste ale literaturii pentru copii și tineret“.

Ce se cunoaște mai puțin este fața de moralist secret al culiselor lumii literare și editoriale din perioada comunistă în raport cu cea de educator al pionierilor. Căci, din 1969 până în 1970, apoi din 1974 până în 1985, Mircea Sântimbreanu, comunistul de omenie, a fost director al Editurii Albatros, cu un program destinat în special tineretului, fiind pensionat la sfârșitul lui 1985 pentru „neglijență față de conținutul politic al cărților editate“. „Rezistența prin literatură“ a scriitorilor îi datorează destule lui Sântimbreanu, care, asemeni și altor editori plasați în funcție ca oameni de încredere ai Puterii, a avut o poziție de „relativă verticalitate“ în fața cenzurii, „reușind să treacă prin furcile caudine ale cenzurii multe volume de literatură curajoasă: multe opere beletristice, critico-teoretice, optzeciste ș.a. apăreau deghizate în colecții ca *Lyceum*“ (Paul Cernat); negociator abil, a știut să speculeze din interior slăbiciunile sistemului, operând cu propriile lui arme și participând la construcția unei literaturi decente într-o perioadă de progresivă strângere a șurubului totalitar. Din acești zece ani datează numeroase carnete cu însemnări ale editorului, în jurul cărora s-a creat, în timp, un soi de legendă. Ele au fost, de fapt, „opera de rezistență“ a lui Sântimbreanu. Au fost publicate în volumul *Carnete de editor*, îngrijit de soția autorului, Sanda Sântimbreanu, și de Ion Nicolae Anghel.

Carnetele reușesc să compună din fragmente un portret moral al scriitorului-editor, care nu a reușit să treacă dincolo de vremi, de valorile umane ale socialismului. În fapt, editorul, cu toate meritele lui, a fost „un mediator, un moralist paraliterar cu sertare, un oficial rezistent“ (Paul Cernat).

Am recitit, deloc întâmplător, *Recreația mare*, cartea bine-cunoscută a copilăriei mele „optzeciste“, una dintre prozele literare cu intenție și funcție „educativ-școlară“.

Cartea este o veritabilă lecție de istorie, o istorie a vremurilor în care cadrele didactice erau „tovarăș“ și „tovarășă“, clasa de elevi

era organizată ca detașament, existau grupe de pionieri sau alte structuri „para-școlare“ străine școlii românești de azi.

Pentru autorul *Recreației mari* există două tipuri de eroi: pozitivi și negativi. Primii sunt harnici, premianți, cu simțul datoriei față de cei bătrâni, participanți entuziaști la plantatul pomilor fructiferi, curățarea lor de omizi, îngrijirea legumelor de pe lotul școlar, strângerea spicelor din jurul combinei etc. Alături de ei, întâlnim galeria corigenților, chiulanșii, tocilarilor, a indisciplinaților care șoptesc, copiază, deranjează lecția, distrug natura sau avutul obștesc, își porecesc colegii sau își mint părinții. Prezentate pe un ton serios sau parodic, schițele sunt înviorate de dialogul alert, de spontaneitatea replicilor, de comicul rezultat din contradicțiile existente între intențiile micilor eroi și șansele lor limitate de realizare.

Darul observației psihologice, limbajul plastic sau metaforic, capacitatea de înțelegere a specificului vârstei reliefează o vădită vocație de povestitor. Intenția educativă a acestor scrieri este explicită, fiind exprimată adesea transparent („consider pe scriitor un profesor cu catedră republicană“). Dar nu valoarea de morală civică rămâne, ci elogiul copilăriei, acel „teritoriu vrăjit de care nu ne lăsăm deposedați până la ultima suflare“.

„Reputat ca editor și figură pitorească a lumii literare, Mircea Sântimbreanu a fost un editor priceput și curajos, un personaj eminamente simpatic și îndrăgit, care reușea să treacă prin bonomie peste obstacolele cenzurii și interdicții, veleitățile lui de prozator fiind din start reduse la lumea școlarilor cu defecte, dar pardonabili, ca orice copii.

Mircea Sântimbreanu a fost un observator atent și un blând umorist. Reeditarea acestei opere astăzi prezintă un prilej educativ, instructiv, tocmai prin inevitabila ei datare“. (Horia Gârbea)

Datate?... În măsura în care orice sursă de natură istorică își pierde relația cu prezentul lecturii. Ce rămâne?... Senzația de confortabilă, abila moralizare a unei părți din societate, numită într-o formulă de lemn „copii și tineret“.

Lucian Pricop